

Encyklikan *Humanae Vitae*

1968

Tre föredrag till

2018

Göran Fäldt

Paulus VI:s encyklika *Humanae Vitae*

I

Kärlekens krav

Om vi jämför formuleringen av *äktenskapets syfte* i den *kanoniska lagen* av 1917 med *den kanoniska lagen* 1983 sägs något i den senare som är nytt och fördjupande. Den tidigare lagformuleringen ser alstrandet och födandet av barn, och föräldrarnas ansvar för sina barns fostran till kristna, som äktenskapets främsta uppgift. Det var den uppfattning Augustinus och andra kyrkofäder hade och lärde ut. Också påven Pius XI talar i *Casti Connubii* (1930) om den äktenskapliga akten som ”i första hand är avsedd för att få barn” (54).

I ett sådant socialt-religiöst sammanhang formades förmodligen den senare förhärskande uppfattningen att den andliga kallelsen till helighet – den kallelse alla de döpta i dag är kallade till enligt Kyrkan – bara kunde förverkligas i de andliga stånden, alltså i det frivilligt valda jungfruliga livet som munk, präst eller gudsvigd nunna. I vår tid visar kanoniseringen av Lilla Thérèses föräldrar, de heliga Louis och Zélie Martin, att också äktenskapet öppnar en väg till fullkomlighet och till helighet. Den kristna familjen ingår i Guds

vishets plan för hela skapelsen! Det är ett stort och viktigt ämne som borde ägnas mer uppmärksamhet i Kyrkans gemenskap.

Att någon slags uppdatering av kyrkolagen var nödvändig hade också länge påpekats av själasörjarna med tanke på de ändrade omständigheterna i världen från 1800-talets slut till första halvan av 1900-talet. Därför ville påven Johannes XXIII (1881-1963) redan vid öppnandet av Andra Vatikankonciliet (1962-1965) pålysa att kyrkolagen (den kanoniska lagen) skulle revideras så snart som möjligt efter konciliet avslutande. Paulus VI sade sedan 1977, ett år före sin död, att "den nya kanoniska lagen måste bli ett till Kyrkans liv fint anpassat instrument" (Inledningen till den engelskspråkiga versionen, 1983). Det blev sedan efter påvens död den nu helgonförklarade påven Johannes Paulus II som slutförde den revidering som Johannes XXIII uppmanat till. Johannes XXIII och Johannes Paulus II helgonförklarades tillsammans av påven Franciskus 2013. Paulus VI saligförklarades 2014.

Formuleringen i kanoniska lagen 1983 om äktenskapet säger att syftet med det äktenskapliga förbundet är *makarnas välbefinnande och alstrandet av barn och uppfostran av deras barn* (kanon 1055, § 1). Det kan för oss verka nästan ofattbart att välbefinnandet och kärleken i Kyrkans teologi inte alltid skulle ha varit äktenskapets själva väsen. Det har när man ser tillbaka i tiden mer varit fråga om kontrakt mellan parter och juridiska konsekvenser i lydnad mot Guds heliga bud, och till kallelsen att bilda familj med barn. Den som vill studera äktenskapets historia genom tiderna kommer att finna att det samtidigt är ett studium av mänsklighetens historia som visar på så pass intressanta förändringar att vi kan tala

om långsiktiga utvecklingslinjer som leder fram till vår tids förståelse av den mänskliga personens värdighet och ansvarstagande i frihet.

Naturligtvis är *upplevelsen* av kärlek mellan en man och en kvinna alltid densamma i alla tider – liksom dess motsatser i otrohet, svartsjuka och hat – och den upplevelsen förändras inte av olika formuleringar i den kanoniska lagen. Den här förskjutningen i modern tid av *kärlekens* betydelse som central i äktenskapet kräver, särskilt som den uttrycks i Andra Vatikankonciliet dokument (*Gaudium et Spes*, II, kap I, 46-48 och *Lumen gentium*, kap V, 40, 42), faktiskt en närmare förklaring. Ser vi till Kyrkans undervisning och lära och jämför äldre och senare tolkning finner vi vad vi i dag skulle kalla ett verkligt *trendbrott*. Vi går från en yttre tvingande lag, uttryckt i handböcker i moralteologi, till förståelsen av en *inre* lag som Gud gett oss i skapelseakten. Konsekvenserna av en sådan genomgripande ny formulering är enorma. Gud uppenbarar genom Kyrkan en lag som gäller allt levande. Det är en lag, det vill säga inte teologisk tolkning bland andra tolkningar, utan en lag som är en livsbevarande princip! Det innebär att det vi menar med mänsklig kärlek får en högre dignitet därför att Gud förenar människan med sig och låter kärlekens relationer mellan man och kvinna också utvecklas till en relation till Gud själv. Man kan våga påstå att, just i den tid som anklagas för så mycket sekularism och ateism, begreppet mänsklig kärlek når en historisk höjdpunkt. *Sakramentet äktenskap* handlar om en levande dialog med Gud!

Låt oss här bara komma ihåg att Guds uppenbarade sanning kommer till oss genom den Heliga Skrift och den apostoliska traditionen. De kyrkliga koncilierna fastställer och utlägger tolkningen för *alla kristna*, medan den kanoniska lagen (*Codex Iuris Canonici*) vänder sig till de kristtrogn i den latinska katolska riten.

Vad vi nu har att förhålla oss till som kristna är det som uttrycks i det Andra Vatikankonciliet under undervisning. Det som är nytt i konciliet framtoning är synen på världen runt omkring oss. Om den tidigare under århundraden framställdes som gudsfrånvärd och syndfull och av det skälet något kristna måste fly bort från, eller så mycket som möjligt undvika, är konciliefädernas omgivande värld ändå alltid god, som det Guds verk det är, och därför en källa till möjligheter och mänsklig gemenskap, även om det objektivt onda finns och måste undvikas. Konciliet var en öppning till "världen" – inte en flykt bort från "världen", analogt med Jesu ord om att Guds folk "inte tillhör denna världen" – "jag har kallat er ut ur världen" (Joh 15:19). Jesu lärjungar skall vara *i* världen utan att *tillhöra* världen och i världen vara ett salt och en surdeg. Det är av det skälet Jesus i liknelsen om ogräset (Matt 13:24-31) inte tillåter tjänarna att rensa bort ogräset: "Då kan ni rycka upp vetet samtidigt som ni rensar bort ogräset. Låt båda växa tills det är dags att skörda". Människan måste lära sig av Guds visdom så att hennes mission i världen, också genom äktenskapet och familjen, är en verksamhet inifrån och ut och inte utifrån och in.

Det förnyade synsättet förtydligas och förklaras sedan av de efter konciliet följande påvarnas undervisning, det vill säga Paulus VI, Johannes Paulus II, Benedikt XVI och Franciskus. För att vara helt och fullt medlemmar i Kristi kyrka måste alla döpta och konfirmerade eftersträva att leva efter det som då är officiell kyrklig lära och tillförlitlig norm. Det gäller särskilt enheten mellan tron och moralen, de två sidorna av ett och samma mynt.

Johannes Paulus II förklarade det ansvar de kristtrogna har för *hela* sanningen som ett ansvar för sina medmänniskor (jfr kanon 750, § 2, tillägg). Att inte helhjärtat ansluta sig till den uppenbarade sanningen leder förr eller senare till att medmänniskor vilseleds och

att deras frälsning hotas genom de kristna själva, när deras vittnesbörd inte är autentiskt. Sanningen måste tas i sin helhet, inte delas upp i delar och eftersträvas var för sig. Det kan leda till en felaktig radikaliserings. Det är bara sanningens helhet, i den gudomliga lagen och i Andens kraft och djup, som till slut kan befria människan från hennes benägenhet, med tanke på arvsynen, att välja och göra det onda.

Kristus är denna Sanning: "Jag är vägen, sanningen och livet" (*Joh 14:6*). Det är kärleken som universellt verkande kraft som Kyrkan i konciliet framlägger som sin lära. Kärlekens lag är "den mänskliga fullkomlighetens grundläggande lag (*Gaudium et Spes 38*)" därför "att Gud är kärlek" (jfr *1 Joh 4:8*).

I det perspektivet kan vi bättre förstå det innehållsrika skiftet i den nya kanoniska lagen som gäller äktenskapets karaktär. Vi återkommer till detta när vi ser närmare på encyklikans undervisning om enheten mellan barnalstrandet och makarnas egen enhet och förening i kärlek (*HV § 12*). Men det är viktigt att här också förstå hela omfattningen av kärlekens betydelse enligt konciliet. "Kärleken kan inte vara reserverad till vissa särskilda tillfällen utan måste eftersträvas i livets alla vanliga omständigheter" (Paulinus Ikechukwu Odozor, *Moral Theology in an Age of Renewal*, University of Notre Dame, 2003, 2009, sid 31). De trogna har den höga kallelsen att "frambringa frukt i kärlek för världens liv" (*Optatam Totius 16*), menade konciliefäderna.

Det var dock långt ifrån en enkel seger för de teologer som utgick från den gudomliga kärlekens lag. Andra fäder menade nämligen att "en kärlekens moralteologi inte skulle bli annat än vackra ord och uttryck för känslor som i sin tur skulle leda de trogna att överge moraliska föreskrifter" (Paulinus Ikechukwu Odozor, *Moral*

Theology in an Age of Renewal, University of Notre Dame, 2003, 2009, sid 31).

Slutordet i konciliet har ändå varit att den ansvarstagande kärleken skall ha prioritet i moralteologin. För att leva moraliskt på rätt sätt i äktenskapet är makarna alltså kallade att utgå från kärlekens kraft, eftersom den kraften kommer från Gud och eftersom människan själv inte är den sanna kärlekens källa eller upphov. "Även om det alltid kan finnas svårigheter i det äktenskapliga livet", skriver Paulus VI i encyklikan, "förmedlar Kyrkan till sina barn de oeftergivliga kraven i den gudomliga lagen samtidigt som hon förkunnar frälsningen och öppnar nya vägar för nåden, genom vilka människan blir en ny skapelse, som i kärlek och sann frihet motsvarar hennes Skapares och Frälsares plan och som också får erfara Kristi milda ok" (jfr § 25). I nästa föredrag ska vi tala om *naturalagen* och *samvetet*, som båda är nödvändiga när vi vill förstå normens betydelse i encyklikan *Humanae vitae*.

Paulus VI:s encyklika *Humanae Vitae*

II

Naturalagen och samvetet

Det rundbrev, *Humanae vitae* (HV), som påven Paulus VI kungjorde den 25 juli 1968 på Aposteln Jakobs festdag hade som ämne den moraliska regleringen av barns födelse i den kristna familjen. Frågan om användningen av moderna preventivmedel, och alla former av avsiktligt antikonceptiva äktenskapliga sexuella handlingar, hade redan av påven Pius XI besvarats i encyklikan *Casti Connubii* 1930 (på svenska 2016) och var föranlett av bland annat beslutet i den anglikanska biskopskonferensen i Lambeth, som vid denna tid överlåtitt avgörandet till de troendes eget samvete att bedöma. I Sverige kom Svenska kyrkan och de evangeliska samfundet att inta liknande positioner.

De katolska kristna var alltså redan medvetna om att den moraliska frågan *inom äktenskapen* var föremål för olika bedömningar. Påven Paulus VI insåg hur viktig frågan var för hela Kyrkan och kunde med sin encyklika *Humanae Vitae* mer i detalj klargöra vad Andra Vatikanconciliet redan sagt i frågan, framför allt i *Gaudium et Spes*. Påven kunde inte bli de troende svaret skyldig, eftersom flera nya faktorer kommit att spela en stor roll efter Pius XI:s *Casti Connubii*. Det handlade framför allt om två saker: en ojämnt ökande världsbefolkning efter två förödande världskrig, med i vissa delar av världen svåra försörjningsproblem på grund av överbefolkning, och frisläppandet på marknaden av det kvinnliga farmaceutiska preventivmedlet, det så kallade p-pillret, som genom sin hormonsammansättning förhindrade det befruktade kvinnliga ägget att fästa sig i livmoderväggen och genom moderkakan få näring för sin utveckling till ett levande mänskligt foster. Många teologer, också inom den katolska kyrkan, ville då argumentera för en legitim barnbegränsning av ett nytt, medicinskt slag, som, utan att påverka den äktenskapliga akten, skulle underlätta försörjningsbördan för de

kristna familjerna, minska hustrurnas oro för oönskade graviditeter, och samtidigt bidra till att avvärja hotet av en global överbefolkning.

Det Paulus VI kom att förklara och framhålla som norm för de gifta kristnas samveten kom att väcka en stormvåg av protester och invändningar, både från präster och lekmän, och som sedan dess fortsatt att påverka generationer av kristna negativt, särskilt de katolska, eftersom de som katoliker alltid är förpliktade att följa Kyrkans och påvarnas undervisning i tros- och moralfrågor. Invändningarna – inom Kyrkan – skapade sorg och förvirring och många gånger moralisk förtvivlan och beslut att helt enkelt lämna Kyrkans gemenskap.

När vi nu har ramat in själva ämnet för encyklikan måste vi försöka redogöra för på vilket sätt, och varför, encyklikan måste efterlevas i den kristna familjen och hur makarna skall förstå ansvaret för själva livet som Guds gåva, och det ömsesidiga ansvaret för fruktsamheten.

Påven säger inledningsvis att de kristna makarna har ett ”synnerligen betydelsefullt uppdrag att på ett fritt och ansvarsfullt sätt samarbeta med Gud Skaparen” (HV 1). Frågan inställer sig då omedelbart vad Kyrkan menar med *frihet* om en moralisk norm presenteras som *bindande* för samvetet. Det är på just detta område det blir nödvändigt att söka de svar som dels är trogna den katolska kristna identiteten och samtidigt ger utrymme åt samvetsfriheten.

Vad samvetsfrihet egentligen är i det kristna perspektivet behöver alltså definitivt diskuteras för att kunna förstås.

Påven säger i sin inledning att ”uppdraget att samarbeta med Gud Skaparen under alla tider ställt makarnas samveten inför stora problem” (HV 1). Ja, det blir ofta under den fruktbärande tiden i äktenskapet, kanske tjugo, trettio år, alltid ett moraliskt problem just

därför att de kristna mycket väl förstår att den mänskliga sexualiteten är en gåva av Skaparen och att den har ett av Gud givet syfte.

Grundinställningen är lydnaden inför Gud. Men det blir samtidigt ett, anser många, mindre problem – eller till slut inget problem alls – om sexualiteten ”banaliseras” i praktiken, det vill säga ses som skild från förmågan att ta emot barn. Kristna är alltid i viss grad benägna att kompromissa med sig själva och sina samveten genom att säga att ”de gör så gott de kan” och tillåter sig ”banalisera” synden. Men det kan aldrig vara ett tillfredsställande svar på frågan om samvetsfriheten.

Med det sekulära samhällets syn på sexualiteten som ett mänskligt behov som måste tillfredsställas, liksom hunger och törst, kommer det kristna samvetet att ställas, precis som påven säger, ”inför stora problem”. Var hör jag då egentligen hemma? I Kyrkan – eller i ”världen”? Kan jag vara en sekulär, modern, kristen genom min tro, men utan att efterleva Kyrkans och påvarnas norm?

Låt oss söka svar i konciliet som är Kyrkans auktoritet. Teologins uppgift är enligt Kyrkan själv att utlägga och förklara det som den Helige Ande uppenbarar för henne i skriften och traditionen. Alla troende måste efter behov anstränga sig för att förstå och ta den tid som behövs för att finna svar på sina djupaste frågor.

När Konciliet undervisar om *samvetet* betonas i katolsk teologi Guds lag som ”den norm efter vilken det mänskliga livet och samvetet självt kommer att dömas”. Enligt katolsk teologi är morallagen evig, objektiv och universell. Genom denna lag ”inordnar, styr, och leder Gud hela världen enligt en plan som har sin källa i hans vishet och kärlek”. I linje med traditionell katolsk lära hävdar också Konciliet att den mänskliga personen är delaktig i den gudomliga lagen på ett sätt som anpassas till hennes natur – det vill säga genom

en naturlig lag. Det är vad jag just påpekade, nämligen att vi alla har en skyldighet mot trons gåva att förstå vad den vill lära oss. Vårt förstånd är alltid, relativt sätt, begränsat men alltid tillräckligt upplyst för att vi skall kunna tillgodogöra oss all undervisning som är viktig för vår slutliga frälsning. Vi kan säkert förstå vad som menas med "natur" och med "lag" – men för att förstå att naturens lag – naturlagen – är ett uttryck för Guds vilja och intelligens i skapelseverket, behöver vi alltid hans nåd. Det vill säga att Gud själv hjälper oss att förstå det som hör till det gudomliga och som därför inte är "naturligt" för oss att förstå.

I tredje paragrafen av *Dignitatis humanae* (DH) talas det först om den gudomliga lagen som evig, objektiv och universell och som ett sätt för Gud att leda och styra hela världen, som vi alltså nyss hörde. Konciliet menar att Gud har gjort det möjligt för människan att vara delaktig i denna lag, så att "många med den gudomliga försynens goda bistånd kan nå fram till en ännu djupare kunskap om den oföränderliga sanningen" (DH 3).

Försöker vi sammanfatta så långt vi nu kommit, kan vi säga att lagen – den naturliga lagen – är tillgänglig för vårt förnuft. Men för att vi ska kunna inse att samma lag är en gudomlig lag krävs Guds hjälp genom nåden som upplyser vårt förnuft. Dopets nåd, och trons gåva genom dopet, behövs alltid för att vi ska kunna uppfatta till exempel Jesu Bergspredikan (*Matt 5*), inte bara som mänskliga råd för relationer mellan oss och Gud, och mellan oss och andra, utan som gudomlig undervisning. För att också kunna acceptera en moralisk norm som Gud uppenbarat – till exempel äktenskapets oupplöslighet – behövs det mänskliga förnuftet *i samverkan* med trons nådegåva och den särskilda nåden för att söka sanningen, som människan måste be om själv.

Vi lägger också märke till att Konciliet betonar vikten av att följa sitt samvete liksom samvetets rätt till att tänka och uttrycka sig fritt. Vi finner också i Konciliets undervisning att samvetet regleras av Guds lag som är den norm som reglerar det mänskliga livet och människans verksamhet. Samvetet är per definition *subjektivt*. Det kan, som all mänsklig erfarenhet visar, säga mig att göra något som i själva verket strider mot Guds lag. Om det är på det sättet måste jag följa mitt samvete. Men alla kristna bör sträva efter att göra Guds vilja, snarare än sin egen". Det betyder, när vi nu talar om normen i *Humanae vitae* paragrafen 12, om sambandet mellan den prokreativa aspekten och den förenande aspekten i makarnas kärlek som oskiljaktiga, att den som i sitt samvete handlar mot normen måste göra det på grund av friheten som Gud gett människan som person; samtidigt kan samvetet bara i undantagsfall vara okunnigt om att en handling bryter mot en gudomlig naturlig lag. Det egna samvetet kommer då att anklaga den fria mänskliga personen vid domen efter döden och bestraffa den. Det är i dessa moraliska praktiska valsituationer det klart framgår att människans frihet aldrig är total, eftersom hon är skapad av en högre makt, Gud själv, som är av evighet och har ordnat allt enligt sin vishet och kärlek. I katolsk teologi är det, som vi redan sagt, "en norm efter vilken det mänskliga livet och samvetet självt kommer att dömas". Med denna bakgrund ska vi i det avslutande föredraget tala om den så ofta ifrågasatta läran i Paulus VI:s encyklika *Humanae vitae*.

Paulus VI:s encyklika *Humanae Vitae*

III

Sanningens kraft

Om påven Benedikt XVI i en kommentar till encyklikan sagt att "kärleken är nyckelordet för att komma närmare dess innehåll" (tal i Clementinsalen 10 maj 2008), talar påven Paulus VI inledningsvis om det mänskliga förnuftet "som", menar han, "i förmågan att fortplanta sig urskiljer biologiska lagar som hänger samman med den mänskliga personen" (HV 10). Han säger att "ett ansvarsfullt föräldraskap känner till människans naturliga drifter och behärskar dem genom förnuftet och viljan" (ibid).

En av 1900-talets mest betydelsefulla böcker, Karol Wojtyłas *Kärlek och ansvar* (1962) förefaller på ett sätt bära frukt i vad de två påvarna senare lyft fram som grund för en förnyad, katolsk moralteologi för vår tid: "förnuftet och viljan" (Paulus VI) och "kärleken som nyckelord" (Benedikt XVI).

Vad kärlek och ansvar egentligen är upptäcker och förstår de som älskar varandra med uppriktig kärlek genom sina erfarenheter som människor i livsgemenskap. Många gånger vinns goda erfarenheter av tidigare misstag och felsteg vars konsekvenser man förstått varit olyckliga och undergrävande. Ett annat ord för ett sådant skeende som alla känner igen är "mognadsprocess", alltså en

pågående utveckling som hela tiden fordrar både kärlekens krafter och förnuftets instämmande.

Jag tror att ansvaret, det stora och vackra ansvaret, i all dess komplexitet börjar i havandeskapet och i födandet av ett nytt barn. Kvinnor som blivit mödrar vittnar om det som ingen man på samma sätt kan uppleva, nämligen relationen till en ny mänsklig varelse som långsamt växer till och blir buren i kärlek och som får liv genom sin moders kropp är just en erfarenhet av ett ansvar som övergår allt kvinnan tidigare upplevt (jfr Gail Weiss, *Birthing Responsibility*, Fordham University Press, 2013). Detta ansvar kommer hon att dela med sin man som, genom sin hustru och genom barnet, får hela sin världsbild förtydligad: "Detta är min roll, mitt ansvar, min glädje och själva meningen med mitt liv"! Fadern får sin identitet genom kvinnan som blivit hans hustru och moder till hans barn.

Den havande modern och barnet är från början ett par – inbördes står de i relation till varandra, de kommunicerar och de kommer att fortsätta och utvecklas genom hela livet. De är mer än ett par, de är ett *team*! Barnet är inte passivt under havandeskapstiden, som så många embryologer hävdade under fram till mitten av 1900-talet. I dag är de flesta havandeskapsforskare överens om att det ofödda barnet inte alls är inkompetent utan lever och tar intryck dag för dag (jfr Jane Lymer, *The Phenomenology of Gravidity*, Rowman & Littlefield, London, New York, 2013; jfr också Franciskus, *Amoris Laetitia*, 168).

Livet är alltid komplext och överväldigande. "Ansvarsfullt föräldraskap innebär" skriver Paulus VI, "att man med hänsyn till fysiska, ekonomiska, psykologiska eller sociala förhållanden antingen efter klokt övervägande storsint beslutar sig för att ta emot fler barn

eller av allvarliga skäl och under iakttagande av moralreglerna beslutar sig för att för en bestämd tid eller obestämd tid avstå från fler barn”.

Vi vet alla hur den moderna, av samhällena understödda, preventivtekniken inverkat på makarnas beslut och livsstil. Det visar sig emellertid, vilket en icke ideologiskt grundad forskning visar, att problem av hälsokaraktär och psykisk karaktär följer i spåren av preventivmedelsanvändningen. Preventivmedelsanvändningen har förändrat synen på sexualitetens inneboende mening, påverkat alla moraliska beslut och till slut förändrat befolkningsutvecklingen så att en minskande arbetsför del av befolkningen får bära det sociala och ekonomiska ansvaret för de äldre vars livslängd ökat men som inte längre har en stor familj omkring sig med flera barnbarn.

Skälet till att vi i de moderna samhällena har fått en allvarlig obalans genom de låga födelsetalen är att de moderna familjerna inte tagit hänsyn till religionens undervisning. Det är till och med så allvarligt att den ”sekulära humanismen” inte vill lyssna på några religiösa uttalanden överhuvudtaget och inte vill ge religionen dess självklara plats i samhällsbygget. Vad vi alla måste vara på vår vakt mot är det sekulära tänkandets inverkan på den religiösa sanningen. Går sanningen förlorad, går till slut också den mänskliga värdigheten (*Dignitatis humanae*) förlorad, vilket vi kan se i den offentliga synen på skilsmässor och aborter.

”Ansvarsfullt föräldraskap har ytterligare en aspekt av största betydelse”, skriver påven. ”Detta gäller den objektiva moraliska ordningen som har fastställts av Gud och där ett rättrådigt samvete är rättesnöret. Därför kräver det ansvarsfulla föräldraskapet av makarna att de prioriterar i rätt ordning och inser sina förpliktelser mot Gud, sig själva, sin familj och samhället” (HV10).

Som vi i det förra föredraget kunnat konstatera kan människans frihet inte vara total. Hon är inte sin egen skapare och hon har inte förvärvat rätten till sitt liv utan fått den som gåva. Därför kan påven med rätta hävda:

”Därav följer att de inte är fria att agera efter eget gottfinnande vid uppdraget att föra livet vidare, som om det vore helt upp till dem att besluta vilken väg de skall välja. Tvärtom är de förpliktade att anpassa sitt sätt att handla till Guds skapelseplan, vilket dels kommer till uttryck i själva äktenskapets natur och dess funktioner dels beständigt förkunnas i Kyrkans lära” (HV 10; *Gaudium et Spes*, 50-51).

Problemet för många kristna i vår tid är att deras kristna tro är för abstrakt. Menar de att de tror på Gud och på skapelseplanen, på äktenskapet som oupplösligt, så är det ofta en abstrakt tro som inte tål det konkreta i livet som kristna. Man är helt enkelt inte medveten om att tron har ett djupare plan där Gud möter människan i hennes innersta, i hennes själs egen helgedom. Men när hon möter Gud på djupet förändras också hela hennes liv.

Det är på den här punkten man lätt inser att ett ifrågasättande av Kyrkans lära som sprider sig inom Kyrkan undergräver förtroendet för Kyrkans auktoritet. Det uppstår ett slags tillstånd av *time out* i moraliskt hänseende där man förväntar sig nya riktlinjer eller signaler från en Kyrka som behöver ”anpassa sig till tidens krav och människors situation”. Resultatet blir förvirring och osäkerhet och till slut en brytning med Kyrkans undervisande funktion. Det är en mycket allvarlig situation, eftersom bara Kyrkan har uppdraget och rätten att undervisa de troende.

Makarna gör i själva verket rätt och fullgör sin kristna kallelse om de accepterar naturrätten och låter sina samveten

formas, inte av felaktiga liberala idéer, utan av Kyrkans kontinuerliga undervisning: "De akter där makarna förenas intimt och kyskt med varandra och varigenom det mänskliga livet förs vidare är, som det senaste konciliet har betonat, "ädla och hedervärda" (*Gaudium et Spes*, 50-51). De upphör inte heller att vara berättigade även om de av skäl oberoende av makarnas vilja kan förutses vara ofruktsamma" (HV 11).

Det påven här har sagt om vikten av att förstå naturrätten och grunda sina beslut efter den, som till den gudomliga lagen, har fått än större betydelse nu 50 år efter encyklikan då den moderna teknologin erbjuder metoder för befruktning på konstgjord väg men med bortseende av kvinnans och det befruktade äggets okränkbarhet, eftersom livet är heligt och att därför också människan är helig i den meningen att respekten för hennes liv måste vara absolut i varje fall och överallt. Respekten för människans liv från den allra första fasen i hennes existens måste också vara absolut, i varje fall och på varje plats.

"Faktum är", forsätter Paulus VI, "att nytt liv inte uppstår ur varje äktenskaplig förening. Ty Gud har i sin vishet inrättat naturens lagar och tiden för fruktsamheten på sådant sätt att det av sig själv skapas intervaller mellan födslarna. Likväl lär Kyrkan, i det hon uppmanar människorna att följa naturrättens lagar vilka hon uttolkar i sin oförändrade lära, att varje äktenskaplig akt nödvändigtvis måste stå öppen för fortplantningen av mänskligt liv" (jfr Pius XI, *Casti Connubii*, 54, 1930; Franciskus, *Amoris Laetitia*, 80).

Alla som förbereder de unga inför deras bröllop vet att den här frågan överraskar dem. Om inte föräldrarna och den folkliga och kyrkliga kulturen gett dem en föraning om sakramentets helighet är de påverkade av omgivningens helt sekulariserade uppfattningar,

både om fruktsamhetskontroll, abort, samboskap och rätten till skilsmässa. Det hindrar inte att de unga paren är öppna och vill lyssna. Bara det är ett bevis på kärlekens frigörande krafter. Den kan bryta ner förutfattade meningar och fördomar mot Kyrkan. En bra och tankeväckande fråga till de unga när det bestämt sig för giftemål är vilken slags familj de skulle önska sig när de själva nått pensionsåldern. Då inser de att frågan om flera barn måste komma upp tidigt i äktenskapet och att de måste kommunicera med varandra i denna helt avgörande fråga. Flera opinionsundersökningar bland äldre i dag säger att de medelålders ångar att de inte prioriterade barn.

I paragraf 12 av *Humanae vitae* uttalar påven Paulus VI de viktiga men av "moderniteten" ifrågasatta orden: "Denna lära, som ofta har utvecklats av Kyrkans läroämbete, grundar sig på en av Gud fastställd oupplöslig förbindelse, vilken människan inte på egen hand får bryta, mellan förenande och fortplantning, vilka båda är innefattade i den äktenskapliga akten".

För att komma denna norm och oföränderliga sanning närmare, måste vi, som påven Benedikt XVI alltså har sagt, se själva kärleken som nyckelordet, eller som den grund för vårt liv som vi alla önskar oss. Det är något alla människor önskar sig, det är något alla människor önskar för varandra, nämligen att få bli lyckliga, lyckliga genom att leva, lyckliga genom kärleksfull gemenskap. Med Guds hjälp kan det förverkligas, men bara i respekt och lydnad för Guds egen lag, den genom vilken han styr allt liv och hela universum.

Vad är det nu den helige Paulus säger om just kärleken? Vi kan lyssna till den text ur Första Korinthierbrevet som är en så älskad text vid de kristna bröllopen. Jag vill avsluta genom att läsa den för er:

”Kärleken är tålmodig och god. Kärleken är inte stridslysten, inte skrytsam och inte uppblåst. Den är inte utmanande, inte självisk, den brusar inte upp, den vill inte något ont. Den finner inte glädje i orätten, men gläds med sanningen. Allt bär den, allt tror den, allt hoppas den, allt uthärdar den. Kärleken upphör aldrig. Den profetiska gåvan, den skall förgå. Tungotalet, det skall tystna. Kunskapen, den skall förgå. Ty vår kunskap är begränsad och den profetiska gåvan är begränsad. Men när det fullkomliga kommer, skall det begränsade förgå”. (1Kor 13: 4-10).

2017-10-29